

Från Alta till Gállok: "Var inte rädda!"

– När du sätter dig upp mot sådana här väldiga krafter måste du tänka att du själv är väldigt stor och stark. Var inte rädd! Det är det viktiga, att inte vara rädd.

Det är den 27 november 2013 och orden är Niillas Sombys, same från Sirma i Nordnorge. Han är känd miljöaktivist från Altastriden på 1970- och 80-talen.

Jag befinner mig på ett mycket intressant möte på Solidaritetshuset i Stockholm. Tanken med mötet är att hitta likheter mellan Alta och Gállok (Kallak)- protesterna. Snart ska tingsrättens dom i Gállivare falla.

Civil olydnad

I mötesinbjudan skriver man:

"Folkeaksjonen mot utbygging av Alta-Kautokeinovassdraget inleddes 5 juli 1979 med passivt motstånd – civil olydnad – mot anläggningsarbetet då demonstranter satte sig på vägen ner för att hindra arbetsmaskinernas framfart. 18 oktober 1980 reste en grupp samer tält framför Stortinget i Oslo och inledde en hungerstrejk. I januari 1981 sattes den ditintills största polisstyrkan i Norges historia (600 poliser, en tiondedel av landets polisstyrka) in för att avlägsna aktivister från anläggningsområdet i Stilla.

I mars 1982, när alla demonstrationer visat sig utan effekt, gjorde några samer ett försök att protestera mot utbyggnaden genom att göra en symbolisk sprängning vid en bro. I kylan utlöses laddningen för tidigt och Nillas Somby förlorar en arm och ena ögat. Polisen tillvaratog den bortsprängda armen "som bevis". I inbjudan skrivs också:

"Sombys släkt deltog i Kautokeinoupproret 1852. Efter detta uppror avrättades Mons Somby, Niillas' förfader, och Aslak Hetta, för uppror mot regeringen. Deras kroppar omhändertogs av ett statligt forskningsinstitut."

Deras kranier behölls länge av anatomiska institutet i Oslo, i en samling av 900 samiska skallar.

Bärs iväg

Hanna Sofie Utsi, var en annan av de samiska talarna, se omslagsbilden, är Sametingsledamot, samt medicine kandidat i radiografi, verksam som röntgensjuksköterska. Den gångna sommaren 2013 var hon en av dem som demonstrerade för marker och vatten i Gállok. I inbjudan skriver man: *"Bilder på henne när hon av polisen bärs iväg jokkande sändes ut över media och berörde många."*

May-Britt Öhman var med på mötet och initiativtagare. Sedan 2013 är hon styrelsedamot i Svenska Samernas Riksförbund och ersättare i Sametinget. Hennes forskning är inriktad på älvar, vatten, avkolonialisering, dammsäkerhet, vattenkraft och ursprungsfolk – utifrån ett feministiskt teknovetenskapligt perspektiv. Gállokprojektet sammanfaller med hennes forskning om Lule älv utifrån ett dammsäkerhetsperspektiv.

Niillas Somby konstaterar på slutet att han och de övriga som hung-

May-Britt Öhman. Foto: Henrik Persson

erstrejkade 1980 sågs som alltför radikala även av delar av den samiska samfälligheten:

– Detta gjorde att flera av oss blev utslagna och alkoholister. Jag är den som klarat sig bäst.

Henrik Persson

Niillas Somby. Foto: Henrik Persson